

Секція: проблеми макроекономіки

КУЗОВЕНКОВА Н.В.

*кандидат економічних наук
старший науковий співробітник
лабораторії досліджень з
економіки, маркетингу і планування
Інститут біоенергетичних культур
і цукрових буряків НААН,
м. Київ, Україна*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ БІОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Постійне зростання кількості населення планети, а також індустріалізаційні процеси в економіці, наслідком яких стало збільшення темпів виробництва, стали причиною зростання обсягів споживання енергетичних ресурсів. З урахуванням значного прогнозованого збільшення потреби в енергетичних ресурсах, експертами підраховано, що вугілля вистачить на 250-300 років, природного газу – на 50-70 років, а нафти всього на 30-40 років [1]. Очевидно, що обмежена кількість викопних енергоресурсів є причиною скорочення обсягів їх видобування, а, отже, призводить до зростання ринкових цін на них. Негативні наслідки вказаних процесів безпосередньо відображаються на економіці України, а також на рівні життя населення нашої держави.

Очевидно, що економічна безпека будь-якої держави залежить від рівня забезпеченості її енергетичними ресурсами. Структура енергетичної бази України формувалася протягом багатьох десятиліть і визначалася енергетичною політикою колишнього СРСР та використанням єдиної енергетичної мережі [2]. Це призвело до того, що в державі виник дефіцит енергоресурсів. Так, при щорічному споживанні 200 млн. тонн умовного палива, Україна покриває свої потреби в енергоспоживанні лише на 53%

(в основному за рахунок кам'яного вугілля) та імпортує 75% необхідного обсягу природного газу і 85% сирової нафти і нафтопродуктів [3].

Однак, останнім часом наукова спільнота все більше звернула увагу на можливість України щодо забезпечення власних енергетичних потреб за рахунок відновлювальних джерел енергії, а саме на розвиток біоенергетики за рахунок наявної ресурсної бази. Численні публікації не лише науковців, але й практиків, що вже мають досвід використання поновлювальних енергетичних ресурсів, свідчать про неабиякі перспективи нашої держави щодо зниження рівня енергетичної залежності, а, відтак, до зміцнення економічної та національної безпеки в цілому. Однак, в Україні лише 2% спожитої енергії від її загального обсягу одержується з біомаси, тоді як у Західній Європі – 10-12%, а в ряді скандинавських країн – від 17 до 40% [4, с. 22].

За матеріалами експертів, частка відновлюваних джерел енергії у світовому паливно-енергетичному балансі в 2050 році може досягти 50%, а за прогнозом Світової енергетичної ради – до 80-90% на кінець поточного сторіччя. Німеччина і Швеція до кінця цього сторіччя планують всю енергію отримувати за рахунок відновлюваних джерел [3, с.31].

Щодо перспектив України, то за статистичними даними, в державі налічується до 10 млн. га низькопродуктивних земель. Якщо цей ресурс використати під енергетичні плантації, то можна отримати в середньому 378 млрд кВт.год електроенергії на рік, що більше, ніж вдвічі перевищує виробництво електроенергії на українських ТЕС [5,].

Окрім того, що Україна має достатній запас земельних ресурсів для біоенергетики, використання ефективних технологій при вирощуванні біоенергетичних культур дозволить підвищити продуктивність земель за рахунок збереження верхнього шару гумусу.

Однак, не дивлячись на очевидні переваги і потребу у розвитку біоенергетики, сучасна наука в даному напрямі лише зароджується і

виявляється в окремих локальних дослідженнях. У той же час, згідно Концепції розвитку біоенергетики передбачається до 2030 року нарощування обсягів виробництва біопалива до 9,2 млн. тонн умовного палива.

Станом на 2014 рік досягнення України щодо виробництва біопалива у порівнянні з її потенціалом були мізерні. Так, працювало лише 8 біогазових установок, 140 підприємств з виготовлення пелет, 90 котлів і генераторів на тюкованій соломі, 2 тис. котлів на деревних відходах, виготовлено лише 150 тис. т біоетанолу і незначну кількість біодизель.

Розглянемо комплексно проблеми, що заважають розвитку виробництва біопалива в Україні:

- військові дії на Сході України, що значно послабили інвестиційну привабливість держави, а тому важко розвивати такий потужний інноваційний напрямок, як біоенергетика;
- низька поінформованість населення щодо переваг використання біопалива;
- перешкоди з боку потужних енергетичних компаній та лобізм їх інтересів щодо недопущення розвитку ринку біопалива;
- неузгодженість законодавчої бази щодо біоенергетики, особливо у напрямку стандартизації біопалива;
- низький рівень технічних та технологічних потужностей для виробництва біопалива;
- висока собівартість виробництва, що не лише знижує експортний потенціал біоенергетичної продукції, а й послаблює мотивацію самих виробників щодо виробництва біопалива для внутрішнього споживання;
- слабкі інфраструктурні та логістичні зв'язки, що виключають біоенергетику із загальної енергетичної системи і значно обмежують можливість нарощування темпів виробництва біопалива.

Вирішення означених проблем сприятиме розвитку біоенергетичної галузі в Україні, дозволить вирішити проблеми енергетичного забезпечення і, однозначно, сприятиме зміцненню соціально-економічного становища нашої держави.

З метою розбудови біоенергетики в Україні слід вирішити такі завдання:

- визначити реальний земельний потенціал щодо вирощування біоенергетичних культур з урахуванням регіональних особливостей, а також інтересів агрохолдингових структур, які використовують значну частку посівних площ;

- визначити структуру посівних площ біоенергетичних культур, враховуючи технологічні особливості переробки її на тверде, рідке біопаливо і біогаз;

- розробити прогноз виробництва і споживання біопалива, за умови постійного зростання його частки у структурі енергоспоживання і доведення даного показника до 8-10% у 2030 році (9,6-12 млн. тонн умовного палива);

- обґрунтувати необхідну кількість переробних підприємств з виробництва біопалива у розрізі їх місця розташування, потужності, вартості будівництва, потенціалу інтеграції з іншими підприємствами.

- розробити соціально-економічне, енергетичне, екологічне, технічне та організаційне обґрунтування заходів та провести пропагандистські заходи щодо розвитку біоенергетики;

- обґрунтувати заходи щодо подолання лобізму існуючого енергетичного укладу і розробки нового вектору політики в напрямку підтримки і розвитку біоенергетики з метою зменшення енергетичної залежності держави.

Таким чином з означеного слідує, що Україна має неабиякі перспективи щодо розвитку біоенергетики. За окремими оцінками

потенційні можливості виробництва енергії в Україні із біосировини оцінюються в 49 млн. т ум. палива, в тому числі технічно досяжний рівень – 36 млн. т ум. палива, а економічно доцільний – 27 млн. т ум. палива [6]. Однак, існує ряд перешкод, без вирішення яких неможливо буде зменшити рівень енергетичної залежності нашої держави, а, отже, й вийти із затяжної економічної кризи.

Література:

1. Дмитриев А.Н. Руководство по оценке эффективности инвестиций в энергосберегающие мероприятия / [А.Н. Дмитриев, И.Н. Ковалев, Ю.А. Табунщиков и др.] – М.: АВОК-ПРЕСС, 2009. – 120 с.
2. Паливно-енергетичний комплекс України: стан, проблеми та перспективи. Інформаційно-аналітична доповідь // НТСЕУ та ІНЕД. — Київ, 2000.
3. Кравчук В. На шляху до створення плантацій енергетичних культур / [В. Кравчук, М. Новохацький, М. Кожушко, В. Думич, Г. Журба] // Техніка і технології АПК. – 2013. - № 2 (45). – С. 31-34.
4. Бондар В.С. Економічне обґрунтування технологій вирощування і переробки рослинної біосировини на тверді види палива / В.С. Бондар, А.В. Фурса // Економіка АПК. – 2015. - № 3. – С.22-27
5. Крайсвітній П.А. Світчграс як енергоємна сировина для виробництва біопалива / [П.А. Крайсвітній, М.І. Кулик, О.В. Рій] // Збірник наукових праць ВНАУ. Сільськогосподарські науки. – 2012. - № 1 (57). – С. 41-47.
6. Переосмислення ступеня відповідальності перед майбутнім: Національна доповідь з питань реалізації державної політики у сфері енергоефективності за 2009 рік / [М. Пашкевич, В. Григоровський, В. Гавриленко, Л. Гальперіна, Д. Гулевець та ін.] – К., НАЕР-НАУ, 2010. – 254 с.